

Tema: Utfodring

Går det att använda ett "superensilage" till högpresterande hästar utan att äventyra prestationen? Vad föredrar hästarna om de själva får välja, ensilage eller hösilage? Hur får vi rätt balans i utfodringen till snabbväxande unghästar? Det är några av frågeställningarna på temasidorna den här gången.

Bondförnuft och vet bakom foderprojekt

"Superensilage" testas på högpresterande hästar

Sex hästar inhysta i en separat stallbyggnad på Jim Fricks träningsanläggning utanför Knivsta har en händelserik höst framför sig. De ingår alla i en studie i regi Sverige Lantbruksuniversitet, SLU. Projektet är omfattande men frågeställningen enkel: skulle de mängder kraftfoder många högpresterande hästar utfodras med kunna ersättas av ett "supergrovfoder"?

TEXT OCH FOTO:

Lotta Isacsson

lotta@asvt.se

Docent Anna Jansson vid SLU leder projektet Utfodring för hälsa och prestation. Studien som är inne på sitt tredje och avslutande år beskrivs av Anna som ett möte mellan sunt bondförnuft och vetenskap:

– Dels vet vi att omfattande kraftfoderanvändning medför risk för exempelvis kolik, korsförlamning och magsår. Dels vet vi att grovfoder i stor utsträckning

omvandlas till fettsyror i hästen och att en foderstat som innehåller mycket fett troligen är positiv för ämnesom-sättningen i arbete. Dessutom är hästen en gräsätare vars överlevnad alltid byggt på snabb flykt, vilket de klarat på en gräsbaserad kost. Rent "bondlogiskt" borde presterande hästar därför klara sig på en sådan kost.

Skeptikerna har dock varit många, det sticker hon inte under stol med:

De sex hästarna har i genomsnitt gjort 20 starter och har ett rekord på 1.17,3. Nu ska de hållas i så gott som tävlingsmässigt skick, berättar Anna Jansson.

enskap

– Man kan till exempel, på ganska goda grunder, misstänka att hästarna kommer att bli lite tyngre vilket kan påverka prestationen negativt.

Ansvarig för att hästarna hålls i så gott som tävlingsmässig kondition är tränare Anna Svensson.

– Det är spännande att jobba med det här projektet. Hästar mår ju helt klart bäst på grovfoder. Samtidigt tror jag det blir svårt att med bara grovfoder få i hästarna tillräckligt med energi, menar hon.

Liknar "riktiga" tävlingshästar

Kravspecifikationen när hästarna köptes in gick ut på att de skulle ha startat under det senaste halvåret, ha ett rekord och vara lätthanterliga. Alla är valacker eftersom det underlättar vid träck- och urinprovtagning. I övrigt är "Spöket", "Bertil", "Klas" – för enkelhetens skull används tidigare ägares smeknamn på hästarna – och övriga hästar i stallen max tio år gamla och av varierande härstamning. Anna Jansson berättar att de stammässigt och åldersmässigt är representativa för hästar som tävlar idag, vilket är viktigt för att kunna dra paralleller.

– De har i genomsnitt gjort 20 starter och har ett rekord på 1.17,3.

Oförtjänt dåligt rykte?

I höst genomförs två praktiska jämförelser av foder, varav den första omgången pågår just nu. Syftet i detta första försök är att få en grundläggande uppfattning om hur hästarna "svarar" på ensilage kontra hö. "Superensilaget" och "superhösilaget" kallas så eftersom det har ett mycket högt energiinnehåll. Hästarna ska ha en teoretisk möjlighet att leva på det, då det är det enda foder de får.

– Nyckelfrågan för alla oss som arbetar med det här är ta reda på om det går att använda ett ensilage till högpresterande hästar utan att äventyra prestationen. Ensilage innehåller mjölksyra och det är inte känt hur den tas upp av hästens kropp om den fodras i stora mängder, säger Anna Jansson.

En fördel med ensilaget kan vara att många hästar onekligen gillar smaken och föredrar ett blötare foder. Ensilage har dock bland många i branschen ett dåligt anseende.

– I många fall grundar sig det dåliga ryktet på missuppfattningar och att ensilage med undermålig hygienisk kvalitet har använts. Idag finns exempelvis en stor och ogrundad rädsla för att ge för mycket

socker. Många vet inte att hö är det mest sockerrika grovfodermedlet, vilket då egentligen borde vara ett skäl för att välja ensilage.

Upplägget på det första försöket ser ut som följer:

Ensilage v/s hösilage

Frågeställning: hur respektive foder tas upp i kroppen, hur hästarna tränar och återhämtar sig, hur mycket de äter.

Period: augusti/september.

Omfattning: 2 x 3 veckor.

Träning av hästarna: tävlingsmässig.

Utfodring halva gruppen/3 hästar: "superensilage" med en ts-halt på 40 procent, näringsvärde: 11,4 MJ och 85 g smb rp/kg ts.

Utfodring halva gruppen/3 hästar: torrt "superhösilage" med en ts-halt på 70 procent, skördat från samma vall och pressat några timmar senare, näringsvärde: samma som ovan.

Foderstaterna kompletteras också med mineraler och så vidare.

Prover: blodprov, mätning av puls och andning, mätning av mjölksyra, arbetstester på bana och rullmatta.

I oktober körs det andra försöket igång. Där ställs "supergrovfoder" - ett hösilage med ett energiinnehåll på cirka 11 MJ/kg ts, det vill säga lika högt som i havre - mot kraftfoder. Så här genomförs det:

Kraftfoder v/s "supergrovfoder"

Period: oktober/november. ▶

Anna Jansson (t v)
ger vissa riktlinjer,
men i stort planerar
Anna Svensson
träningen av hästarna
som hon vill. Ett upp-
lägg som båda parter
verkar trivas med.

Omfattning: 2 x 4 veckor.

Träning av hästarna: tävlingsmässig.

Utfodring halva gruppen/3 hästar: Utfodras fullt ut med "supergrovfodret", näringsvärde: ca 11 MJ/kg ts, 65 g smb rp/kg ts.

Utfodring halva gruppen/3 hästar: Utfodras dels med havre, dels med ett hösilage som skördats från samma vall som supergrovfodret fast någon månad senare. Ts-halten ligger på cirka 65 procent, näringsvärde: 8,5 MJ/kg ts och 30 g smb rp/kg ts.

Foderstaterna kompletteras också med mineraler och så vidare.

Ett tidigt skördat ensilage innebär hög proteinhalt (risk för prestationsnedsättning) och låg fiberhalt (risk för bland annat lös mage), två saker som många hästägare vill undvika...

– Ett högt proteinintag innebär framför allt att hästen måste göra sig av med överskottskväve.

Det kostar energi och ger en ökad värmeproduktion samt ger en ökad produktion av (sura) vätejoner. De förändringarna kan påverka prestationen negativt om inte kroppen klarar av att hantera dem. Vi har redan undersökt effekten av ett ökat proteinintag till hästar på Wången och när vi gav 60 till 70 procent mer protein än de behövde ökade kväveutsöndringen och utsöndringen av vätejoner med urinen vilket visar att de klarade av att justera överskottet.

De hade också en ökad värmeproduktion i vila men under arbete kunde vi inte se några skillnader jämfört med en foderstat med ett bättre anpassat proteinintag. Effekten av ett för lågt fiberintag på den här typen av foderstat behöver man inte oroa sig för. Däremot kan

man räkna med att fodret med det höga proteininnehållet ger en något lösare träck.

Finns det inte risk för mögel och jäst i ensilaget vid hög ts-halt?

– Jo, i kombination med att fodret är skördat i ett sent stadium och har blivit lite grövre och svårare att packa tätt är risken uppenbar. Då finns det mer plats för luft i balen mellan stråna men också inne i stråna.

Går det att få ett tillförlitligt resultat med så få försökshästar?

– Utifrån många av de fysiologiska parametrar vi arbetar med räcker det så länge man bara jämför varje häst med "sig själv", det vill säga hur just den hästen reagerar på det ena och andra fodret. Det går alltså inte lika bra att köra en studie med sex hästar i en grupp och jämföra dem med sex hästar i en annan. Sedan kan man säga att vi lägger ett fysiologiskt "pusel". Några parametrar som drar tydligt åt ett håll hos alla hästar kan vara statistiskt signifikanta. Parametrar som inte kan anses vara statistiskt säkerställda kan däremot stödja parametrar med säkrare svar.

Vad sätter du på plus- respektive minuskontot vid ökad grovfoderanvändning?

– På pluskontot hamnar självklart hälsoaspekten i form av minskad risk för exempelvis kolik, korsförlamning, magsår och beteendestörningar. Sedan är det lättare att få en bra kalcium- och fosforkvot i fodret och troligen sker en förskjutning av energiomsättningen så att den blir effektivare. På den negativa sidan hamnar risken för ett mycket högt proteinintag, högre än det vi testat, men det kan ju och andra sidan lätt kontrolleras med en analys. Delvis negativt kan vara en ökad kroppsvikt - vätska i grovtarmen. Rent prestationsmässigt är en extra vikt negativt men för en häst som kanske åkt långt för att tävla och tappat lite av aptiten och törstkänslan kanske just den här extra vätskan är vad som behövs för att den skall kunna prestera ok... det är inte svart eller vitt. Sist men inte minst är grovfoder, och särskilt blött ensilage, tungt att hantera, avslutar Anna Jansson. 🐾

Projekt Utfodring för hälsa och prestation, fakta:

Projektgrupp: Anna Jansson, ansvarig (SLU), Jan Erik Lindberg (SLU), Veronique Jullien, (ENESAD, Frankrike), Sara Muhonen, Trioplast AB och Malin Connysson, Wången.

Arbetet i korthet: Studier av hur hästens prestation, vätskebalans och grovtarmsmiljö påverkas av vallfoder med olika energiinnehåll och kvaliteter.

Finansiering: Sveriges Lantbruksuniversitet, SLU, Stiftelsen Svensk Hästforskning, Trioplast AB och Wången.

Tränare Anna Svensson kontaktades av SLU:s Anna Jansson när projektet körde igång. Hon åtog sig uppdraget att ansvara för försöks-
hästarnas träning och tillbringar nu några av
veckans dagar i stallet i Knivsta.

Foderprojekt – tidiga slutsatser

Strax innan denna tidnings press-
läggning offentliggjordes några
tidiga slutsatser från foderprojektet
i föregående artikel.

Bland annat hade följande kunnat fastslås:

- Många hårt arbetande hästar som där-
med har högt energibehov (> 2 gånger
underhållsbehovet) kan tillgodose sitt
energibehov med ett hö/hösilage/ensi-
lage. Då krävs att energiinnehållet lig-
ger på cirka 11 MJ/kg ts.
- Ett hö/hösilage/ensilage med så högt
energiinnehåll som beskrivs ovan kan
innehålla ett överskott av protein för
en vuxen häst. Detta medför att hästen
utsöndrar mer kväve (grundämne i pro-
teiner) med urin och träck. Hästen kis-

sar och dricker mer vatten och avdunst-
ningen från huden blir större. Träcken
innehåller också något mer vatten vilket
gör att den uppfattas som lösare.

- Svaren från hästarnas arbetstester
(exempelvis mjölksyrakoncentration
och pH i blod, puls och andning) visade
inte på skillnader mellan ett grovfo-
der med högt råproteininnehåll (16-17
procent) och ett med mer behovsan-
passat innehåll (12 procent). Hästarna
uppvisade inga skillnader i löpvilja. En
högpoteinfoderstat är dock mindre
lämplig, särskilt för hästar som gör stora
vätskeförluster, med anledning av den
ökade avdunstningen.

Mer information om projektet finns på
Hippocampus hemsida:
<http://hippocampus.slu.se>